

1 360 000 kroner tjente

Gunnar Stenersen på nazipropaganda

«En foregangsmann i kampen for å bryte norsk motstand»

Staten krever 250 000 inndratt, 50 000 i erstatning

For dommer Vindhoel i Oslo byrett, behandles i dag en av de mer interessante landssviksakene. Det er Gunnar Stenersen som sitter på tiltalebenken for å stå til rette for sine mange stillinger i krigstiden: NS-medlem, medlem av kamporganisasjonen, kommissarisk formann i Den norske forleggerforening, medlem av Kulturtinget, tennisleider i Idrettsforbundet, medlem av Folkedomsstolen, prokurist i J. M. Stenersens Forlag. Han gikk i høyeste grad inn for å spre nazi-litteratur blant folket. Hitlers «Mein Kampf», Quislings, Riisnæs' og Sæthers bøker, osv., osv.

Foruten straff kreves det også inndraing av 1.200.000 kroner som Stenersen antas å ha tjent på sin landsforræderske forlagsvirksomhet.

Forsvareren, adv. Magne Schjødt, tar ordet alt under opplesningen av tiltalebeslutningen:

— Jeg kan ikke la et sånt stort tall stå uimotsagt. I virkeligheten er det ingen slik fortjeneste. Fortjenesten er sannsynligvis lik null. Riktignok foreligger det jo et veldig lager av nazistiske bøker, men enhver kan jo forstå at disse nå er verd niks og ingen ting.

Ved myndighetenes utregninger har denne Stenersens antatte fortjeneste resultert i et skattekrav på mellom 600.000 og 700.000 kroner som ligningsvesenet ikke vil frafalle. Stenersen er dermed klemmt mellom et enormt skattekrav og et inndraingskrav som i virkeligheten ikke har noe reelt grunnlag.

Foruten inndraingskravet er det også reist et erstatningskrav på 50.000 kroner.

En stor del av forleggerverdenen møter som vitner, — magister Mads Nygaard, Grundt-Tanum, Dybwad og Damm, videre programdirektør Wildhagen. Fra NS-rekkene kommer «ministre» Fuglesang og Tore Hamsu.

Aktor, orsakfører Elvind Både, betegner Gunnar Stenersen som en foregangsmann når det gjaldt å bryte ned den norske motstandsvilje ved hjelp av propaganda. Riksadvokaten innstilte på at denne alvorlige saken skulle behandles for lagmannsrett, men på grunn av den store sakmengden der, behandles den i byretten.

— Gunnar Stenersen er sønn av en forlegger. I sin ungdom ble han nok ganske sterkt holdt nede av sin viljestærke far og kom vel til å føle seg stilt i skyggen av sine brødre, som alle nådde fremstående stillinger i vårt samfunn. Heri må en nok se motivet til hans senere handlinger: Gjennom tysskerne fikk han endelig anledning til å hevde seg.

La meg forklare tiltalens inndraingskrav:

Den samlede fortjenesten på Gunnar Stenersens energiske forlagsvirksomhet er av revisor opprinnelig beregnet til 1.363.654 kroner. Etter fradrag av skatter og etter beregning av lager, utestående fordringer etc., er det endelige, faktiske krav på inndraing ca. 250.000 kroner, — summen vil bli endelig fastslått i min påstand.

Gunnar Stenersen (til h.) og hans forsvarer adv. Magne Schjødt i retten i dag.

I atskillig korrespondanse gir Stenersen uttrykk for at han ser sin virksomhet som en «stor» oppgave.

Han hadde også farlig gode betingelser for å bli et godt redskap i tyskernes og nazistenes hender, idet forlaget hadde store leveranser til skoler og biblioteker etc. Vi ser omfanget av de regninger som er blitt honorert; vi har f. eks. en på 700.000 kroner for bøker til skoler og bibliotek, betalt av Kulturdepartementet, og kr. 291.000 for propaganda betalt av Reichskommissariat.

Bortsett fra alt dette har han jo mange andre synder på samvittigheten. Vi skal f. eks. senere få høre om den dommen han var med å avsi i Folkedomsstolen.

«Jeg frodde på tyskernes ærlige hensikter»

Nazi-litteratur var sannelig ingen gullgruve, mener Stenersen

— Fortsatt fra 6. side —

STENERSEN FORKLARER SEG

Gunnar Stenersen, som erklærer seg ikke skyldig, forklarer seg meget saktmodig og beskjedent. Det er lite igjen av den store «kulturpersonlighet» som i krigsårene utrettelig spredte «sannheten» fra sitt forlag.

Han hevder at årsaken til hans innmeldelse i NS var hans dype bekymring over tidens økonomiske politikk og hans ideelle interesse for sosiale spørsmål. Jeg meldte meg inn i NS alt i 1934, slått av partiets slagord: «Arbeidsrett og arbeidspunkt for alle». Senere kom jeg litt bort fra partiet og kom først igjen i kontakt med det etter Terbovens tale i 1940.

FOR Å VÆRE LOJAL.

— Når jeg i 1940 gikk inn for folkeopplysningsarbeidet, sier han, — så var det ikke minst fordi alle våre myndigheter oppfordret oss til å være lojale. Men dessuten var det nå engang så at jeg i Tyskland hadde sett, hva jeg anså som løsningen på så mange av de sosiale problemene.

Jeg hadde inntrykk av at det norske folket hadde forsonet seg med at vi var et okkupert land. Jeg fikk — samtidig med Terbovens tale — i min hånd en fotostatokopi av det dokument hvori Stortingets presidentskap gir avkall på kongedømmet. Jeg så underskriftene og det gjorde et voldsomt inntrykk på meg. Jeg tenkte at nå måtte vi for enhver pris få en norsk regjering for å kunne dele Polens skjebne.

Dommeren: Men visste De ikke at vi hadde en regjering? At den og Kongen fortsatte krigen fra England?

— Jo. Jeg visste jo det.

— Så ble De medlem — like etter Terbovens tale?

— Det smerter meg at jeg misforsto denne talen. Jeg trodde på tyskernes hederlige hensikter.

STRID I FORLEGGERFORENINGEN.

— Hvordan kunne De bli formann i Forleggerforeningen?

— Det begynte alt sammen da Harald Grieg ble arrestert i juni 1941. Jeg hadde jo i mange år vært medlem i foreningen og hadde aldri hatt noe sammenstøt med noen av mine kolleger. Men så ble «fylkesmann» Hans S. Jacobsen ansatt som kommissarisk leder for foreningen. Noen kontakt fikk vi imidlertid aldri med «fylkesmannen», isteden kom det stadig en student Andersen som opptrådte som hans stedfortreder og som vi med engstelse forsto skulle settes på som foreningens leder.

Departementet ble etter hvert — i begynnelsen av 1942, — bekymret over at foreningen ikke ble ordentlig skjøttet.

Dommeren (med et lite smil: — Departementet var vel kanskje mest bekymret over at det ikke ble gjort noe positivt fra forleggerenes side?

Kort og godt: Stenersen ble formann. Og etter hvert ble forholder så spent, — takket være vedtekter og «arierparagrafer» at foreningens medlemmer i juni 1942 simpelthen meldte seg ut.

Mitt mål i min nye stilling var å holde forlagsvirksomheten f.ri. Det gjaldt å hindre nazifisering.

Dommeren: Men De var jo enig med NS?

— Javel, men her opptrådte jeg som fagmann. Jeg kunne meget vel se at vi ville få uholdbare tilstander om vi fikk nazistiske folk i alle forlag og om hele den grafiske industrien kom på tysk hånd. Og det lyktes meg, gjennom forhandling med Gulbrand Lunde å få hindret forhåndssensur, likeledes fikk jeg fastslått at intet forlag skulle påtvinges en bok som det ikke ønsket å trykke.

INGEN GULLGRUVE

Stenersen gjennomgår den veldige massen av bøker som forlaget utga og påviser at svært mange av dem var rent nøytrale underholdningsbøker. Og når han ga ut nazikoryfeenes bøker, — var det i sannhet ingen gullgruve.

— Ta nå f. eks. Cally Monrad, «Gjenklang». Den boka ble solgt i ett eksemplar. Jeg måtte senere fru Monrad på gata og hun fortalte da at hun hadde kjøpt et eksemplar for å sende det til en slektning. Jeg sa da: «Jaså, var det Dem!». Akk nei, hun vant i sannhet ikke mye gjenklang i det norske folk.

Tiltale mot general Liljedahl?

Etter det NTB får opplyst, har den militære undersøkelseskommisjon av 1946 sendt innstilling til generaljurisdiksjonssjefen for hæren om kampene i 3. divisjon i april dagene.

*

Som kjent var general Liljedahl sjef for 3. divisjon (Kristiansandsavsnittet), og den måten krigen der ble ført på fra norsk side har vært gjenstand for skarp kritikk.